2019-093

Archeologienota Asper Kapellestraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

2-9-2019

Titel: Archeologienota Asper Kapellestraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2019H148

Intern projectnummer: 2019.093

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Asper (Gavere), Kapellestraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 97871,32 en Y: 179079,72; X: 99496,50 en Y: 179851,57

Oppervlakte plangebied: 5109m²

Kadastergegevens: Gavere, afdeling 6 Asper, sectie A, perceel 536S, 536T, 543L, 543R (zie figuur 7)

Topografische kaart: zie figuur 5 en 6

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Kurt Meurice (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 02/09/2019

© Acke & Bracke bvba, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING 4

1.1. WETTELIJK KADER 4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT 4
1.2.1. VRAAGSTELLING 4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN 4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE 5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE 5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK 6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN 6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING 6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN 6

2. BUREAUONDERZOEK 7

2.1. HUIDIGE TOESTAND 7
2.2. GEPLANDE WERKEN 9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING 11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING 11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING 13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING 15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING 15
2.4. HISTORISCHE SITUERING 18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING 25

3. SYNTHESE 26

3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON 26
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK 26
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM 27
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM 28
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN 29

4. SAMENVATTING 31

5. BIBLIOGRAFIE 33

6. BIJLAGES 34

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Asper Kapellestraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.[1] Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt[2], de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius[3], een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.[4] Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.[5]

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

[2] http://www.geopunt.be/kaart

[3] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/

[5] http://www.ngi.be/topomapviewer/

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

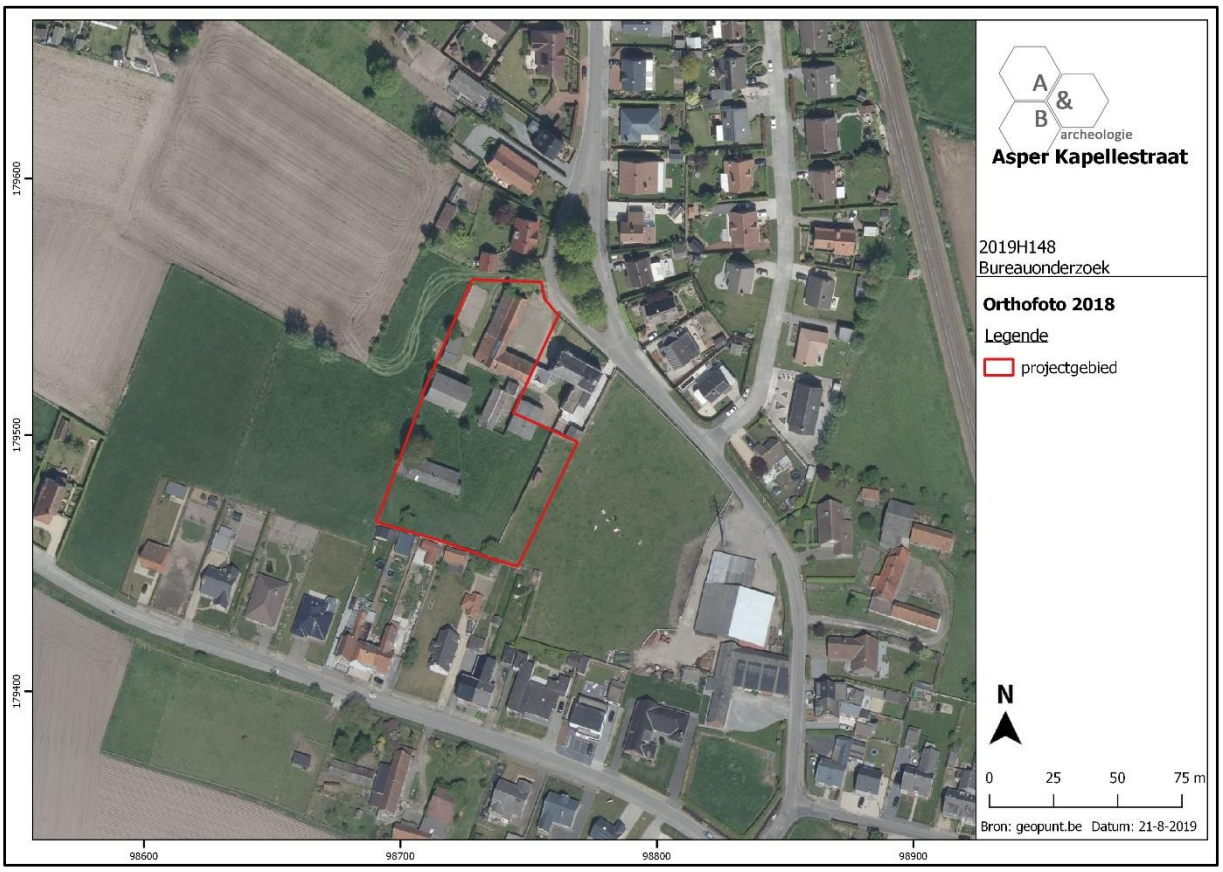
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

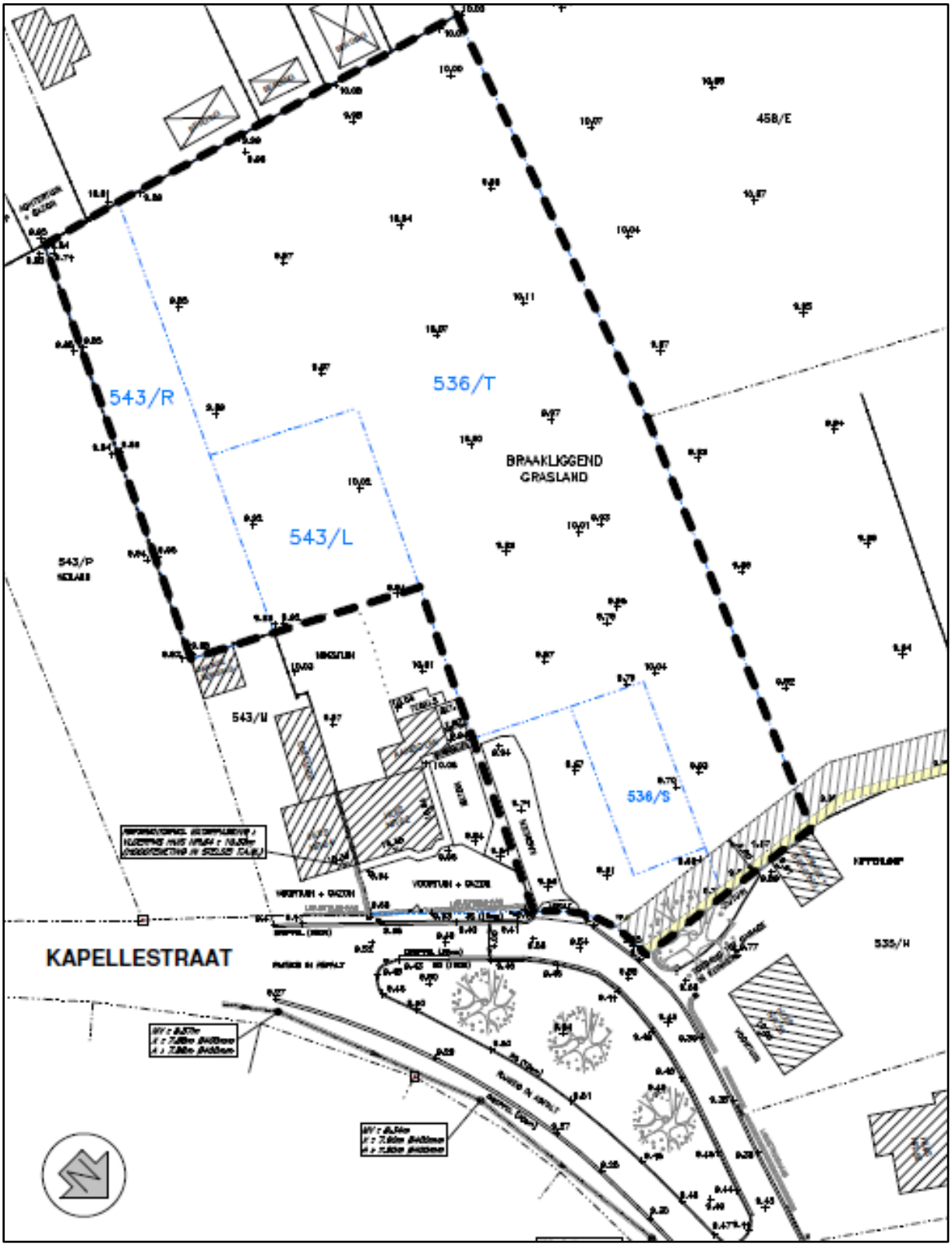
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, 5109m² groot, heeft een brede L-vorm en is noordnoordoost-zuidzuidwest georiënteerd. Het terrein is braakliggend grasland, in de noordoostelijke hoek is een kleine gekasseide zone aanwezig. Langsheen de noordgrens loopt een onbruik geraakte en niet meer zichtbare buurtweg van 1m breed. Tot voor kort stonden er nog diverse losse hoevegebouwen (schuren, stallen) op het plangebied, deze zijn recent afgebroken. Op de figuur hieronder zijn ze nog zichtbaar. Deze gebouwen behoorden tot de woning Kapellestraat 62; deze woning zelf blijft behouden en maakt geen deel uit van het plangebied.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Uitsnede uit het plan bestaande toestand, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer).

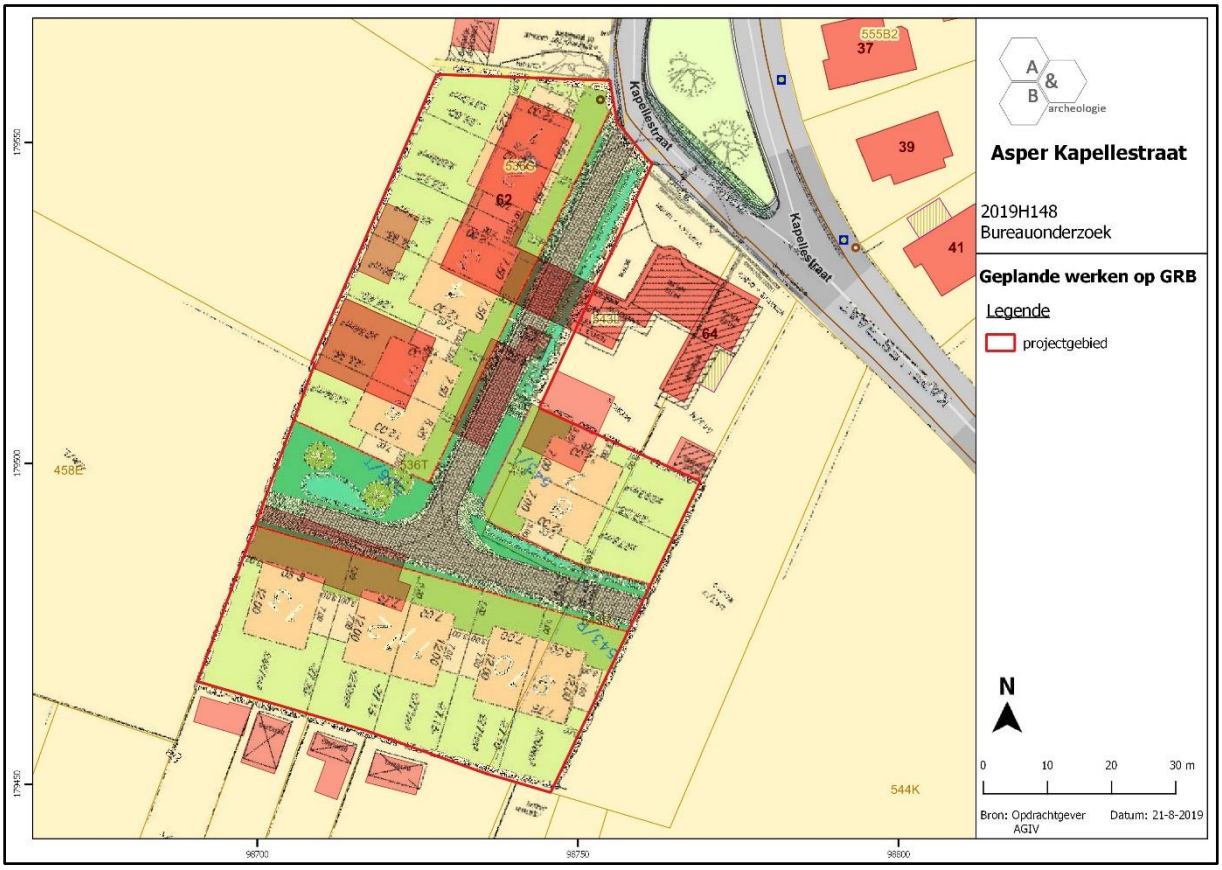
2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

Het plangebied wordt verkaveld in 13 bouwloten die komen te liggen langs een nieuwe, T-vormige wegenis die aansluit op de Kapellestraat. Langsheen deze wegenis worden enkele kleine groenzones en wadi's voorzien. De bouwloten bestaan uit een zone voor de woningen, een voor- en achtertuin en een zone voor een carport opzij van de woning. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, de wadi en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen, omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer).

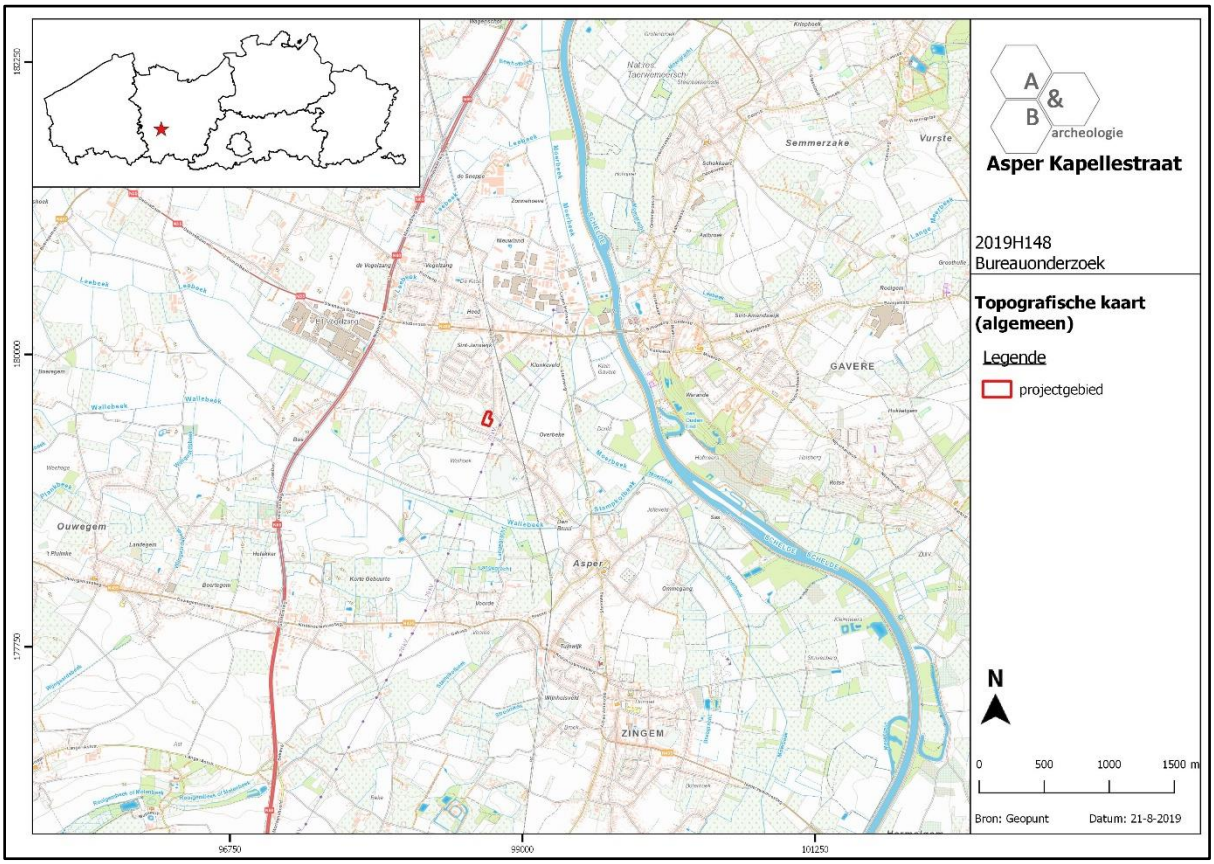

Figuur 4 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

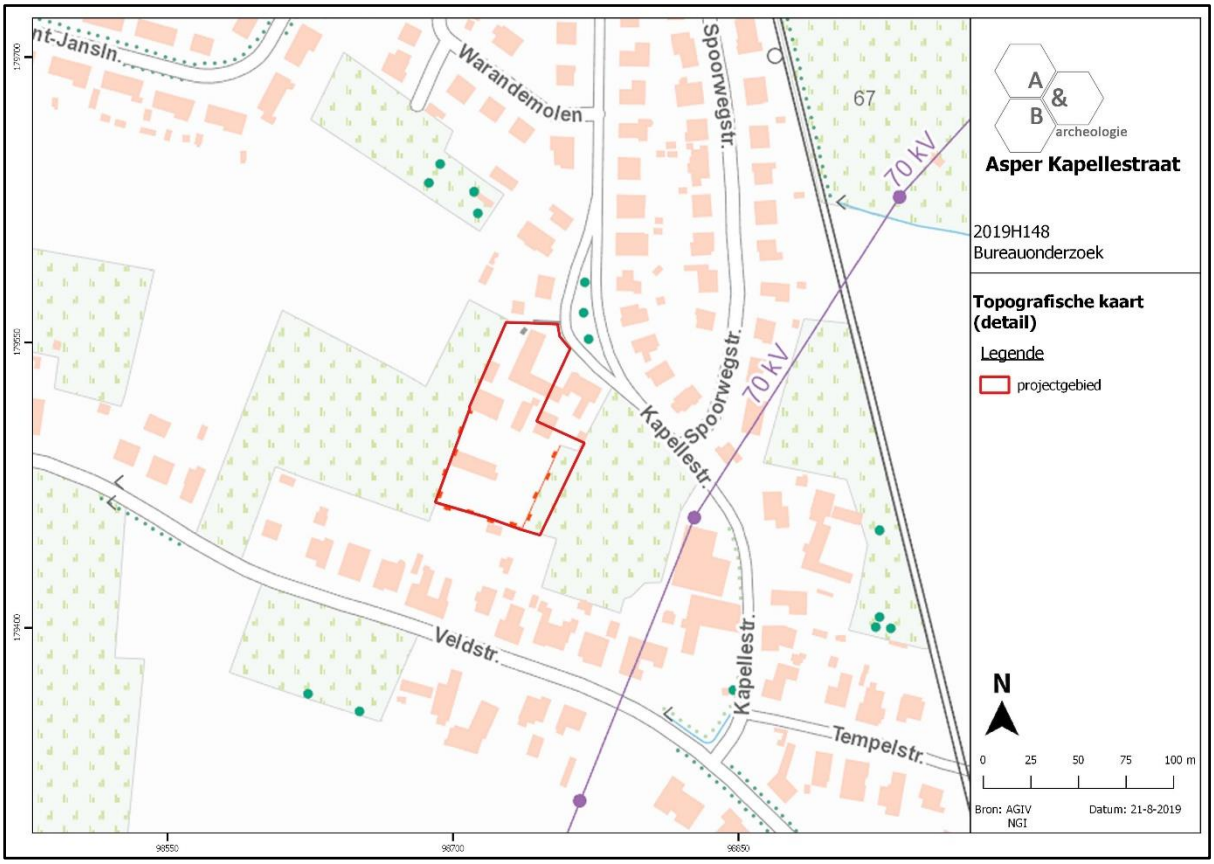
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Asper is een deelgemeente van Gavere en bevindt zich in het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen. Naast Asper en Gavere maken ook de deelgemeenten Semmerzake, Vurste, Dikkelvenne en Baaigem deel uit van de fusiegemeente. Asper is de meest westelijke deelgemeente, die van de andere dorpen wordt afgesneden door de Schelde. De grens met Semmerzake, Gavere en Dikkelvenne in het oosten wordt hoodzakelijk gevormd door deze rivier. In het zuiden grenst Asper aan Zingem, in het zuidwesten aan Huise, in het westen aan Ouwegem, in het noordwesten aan Nazareth en in het noorden aan Huise. Het projectgebied bevindt zich ca. 1,5km ten noordwesten van de dorpskern van Asper, en ca. 1,7km ten westzuidwesten van de dorpskern van Gavere. Het grenst in het noorden aan de Kapellestraat en aan de woningen en tuinen van Kapellestraat nr. 58, 60 en 62. Ten zuiden zijn tuinen van woningen langsheen de Veldstraat gelegen, ten oosten en westen van het plangebied bevinden zich landbouwgronden. Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied aangeduid als 'Akkerbouw' en 'Weiland', wat niet geheel overeenkomt met het huidige gebruik.

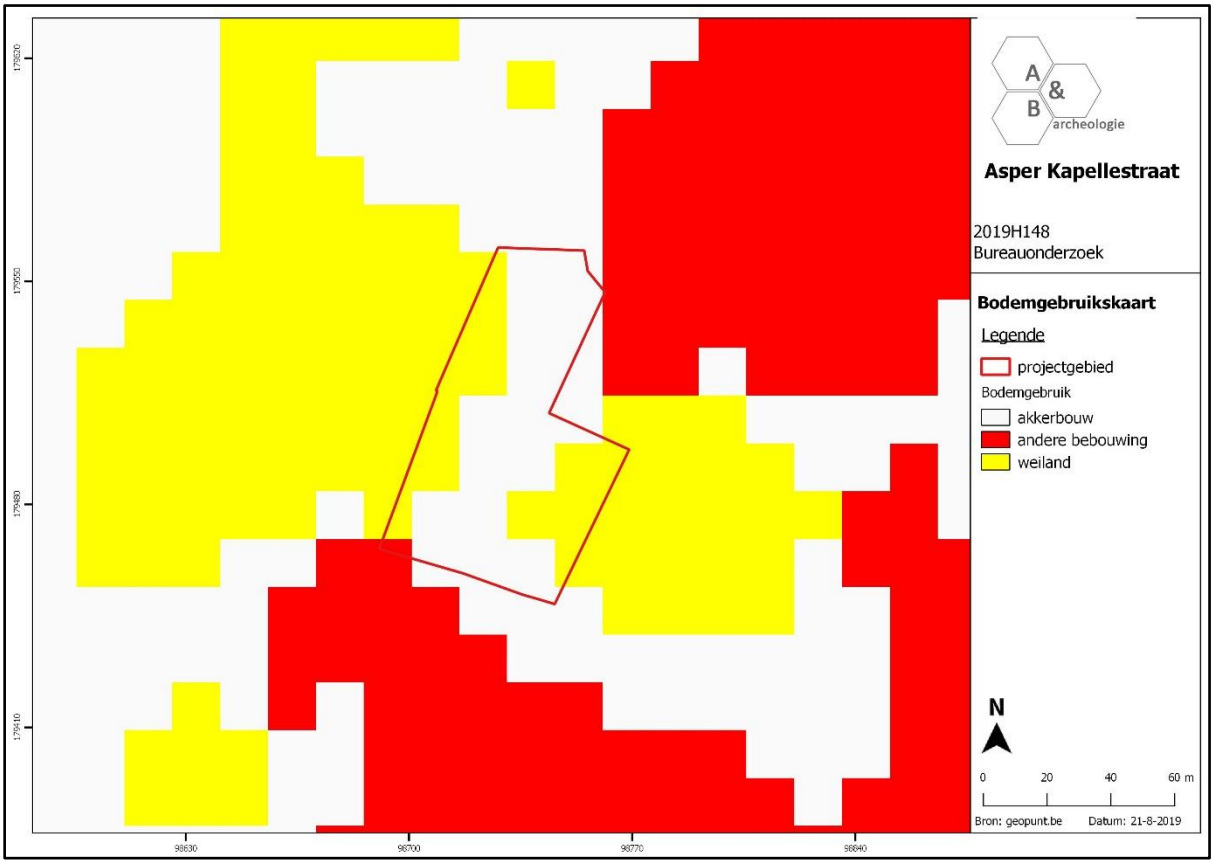
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

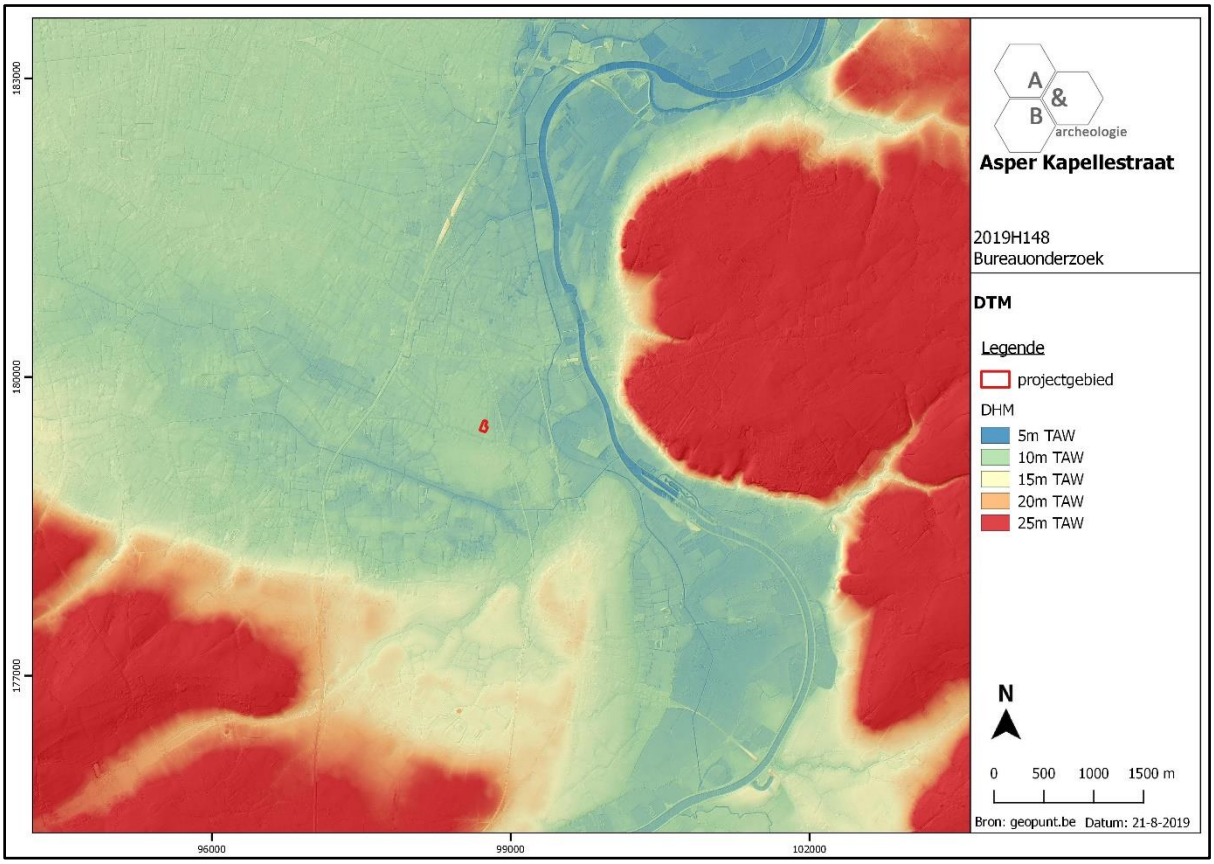
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

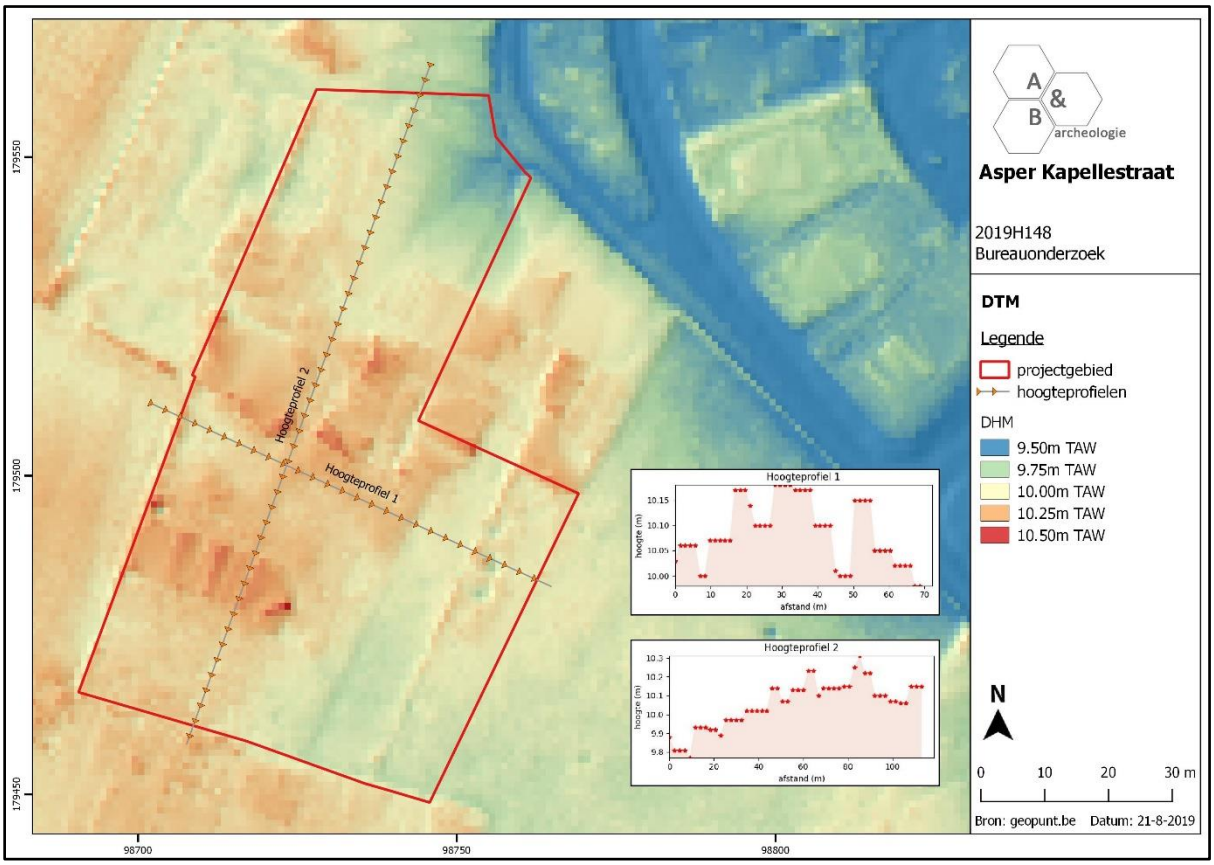
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

Asper is gelegen op de linkeroever van de Schelde, deels in diens vallei en deels op iets hogere gronden ten westen van deze vallei. Aan de overzijde van de Schelde en ook ten zuiden van de gemeente zijn enkele hoge heuvelruggen gelegen. De dorpskern werd ingepland op een iets hogere locatie in de vallei, ook het plangebied is gelegen op de hogere gronden en niet in de vallei van de rivier. Op het detail van het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied een zeer licht stijgend niveau kent van +9,80m TAW in het noorden naar +10,20m TAW in het zuiden. Het terrein kent een licht geaccidenteerd verloop, ten gevolge van menselijk ingrijpen en de voormalige bebouwing. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied grotendeels wit ingekleurd (geen informatie voorhanden), de oostelijke strook kent een verwaarloosbare erosiegraad.

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

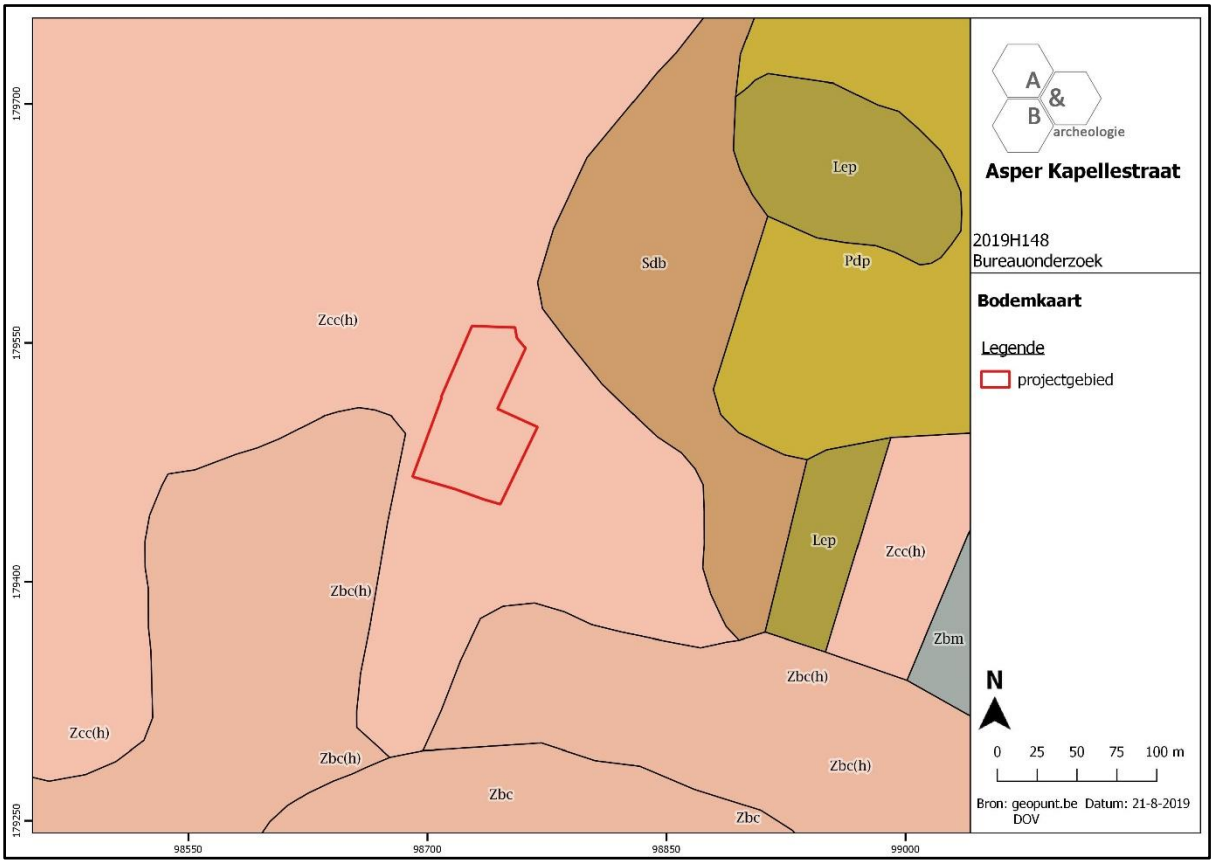
2.3.3. Bodemkundige situering

Afgaande op de bodemkaart kan voornamelijk een Zcc(h) bodem verwacht worden binnen het plangebied: matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodem vertoont roestverschijnselen tussen 60 en 90cm. Deze gronden hebben een gunstige waterhuishouding in de winter maar zijn wel in enige mate droogtegevoelig in de zomer.

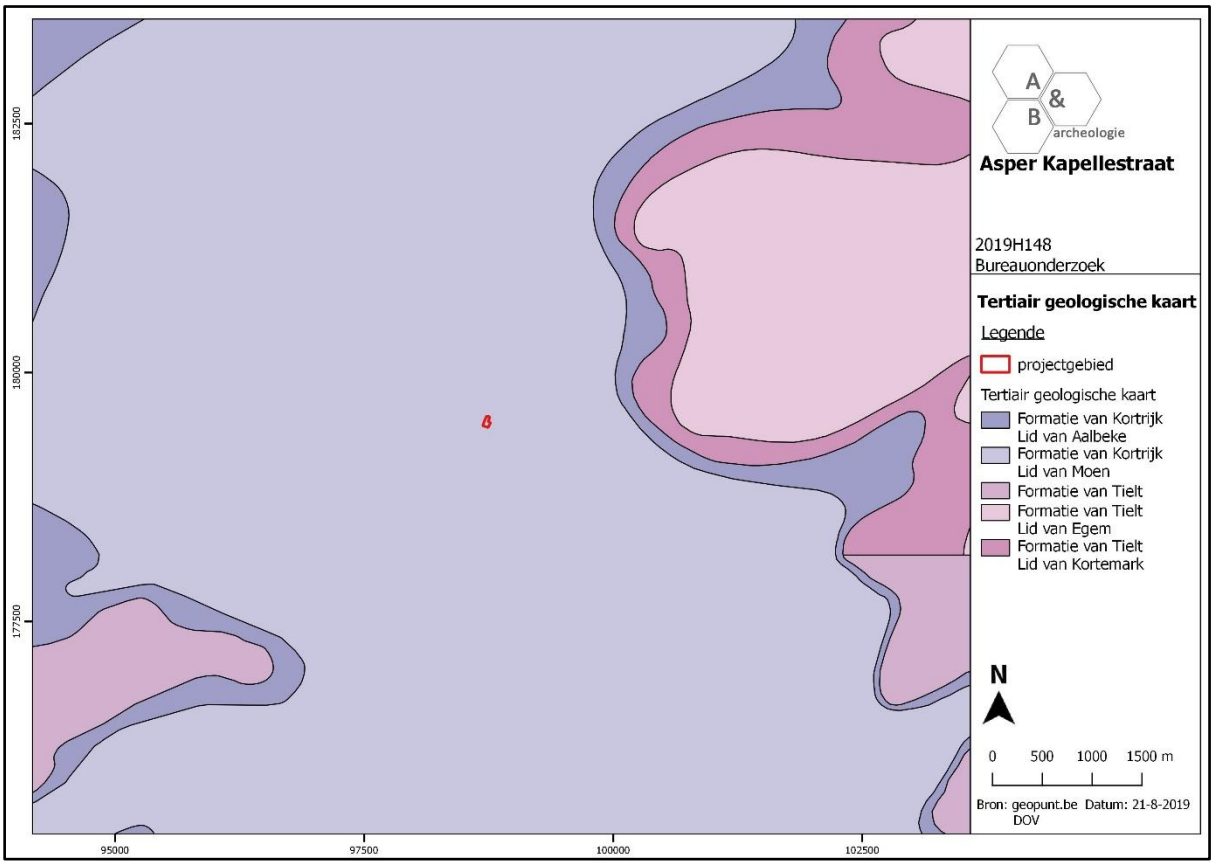
2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen: grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen; Nummulites planulatus. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3 omschreven als volgt: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3).

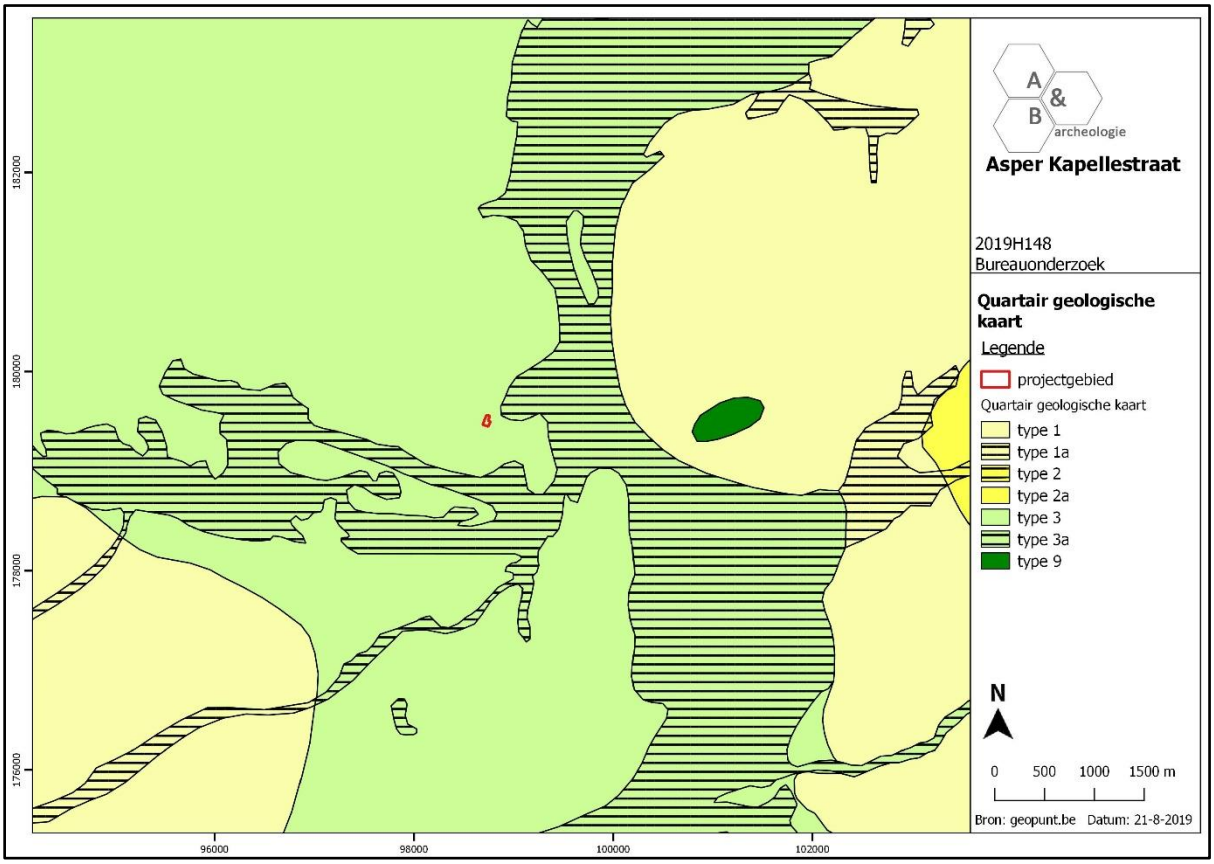
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

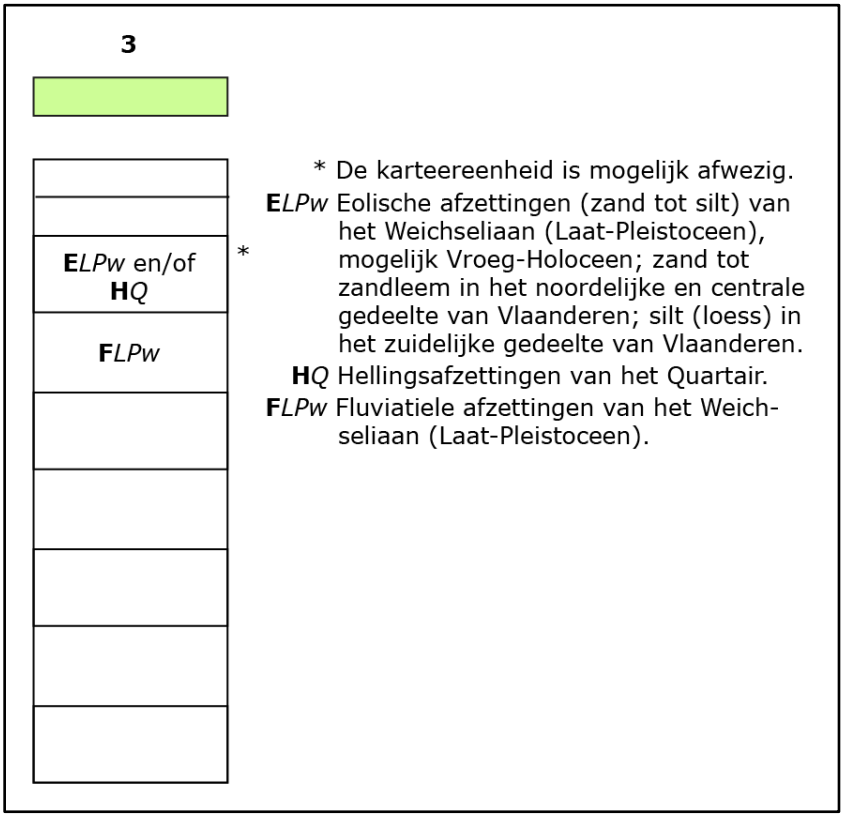
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering[6]

Hoewel de dorpskern gelegen is op ruime afstand van het plangebied, wordt de algemene historische ontwikkeling van de Asper beknopt beschreven. De eerste vermelding van Asper komt voor in een oorkonde van 963 als Haspra, wat etymologisch op verschillende manieren kan verklaard worden. Zeker vanaf de 13de eeuw vormde Asper één heerlijkheid met het aangrenzende Zingem en was afhankelijk van de graven van Vlaanderen tot 1601. Bestuurlijk fiscaal behoorde het gebied tot de kasselrij van Oudenaarde. Op kerkelijk gebied ressorteerde Asper onder het bisdom Doornik, sinds 1559 onder Gent. De tienden en het patronaatsrecht van de kerk behoorden aan de Gentse Sint-Baafsabdij. Andere belangrijke heerlijkheden waren Asper ten Ede, Hove en Walle. Landschappelijk behoort Asper tot de Scheldevallei en ligt aan de westflank, in de laag gelegen dubbelvallei van Leie en Schelde. Het vormt het zuidelijk deel van Laag België, op de scheiding van zandig en lemig Vlaanderen. Het hoogteverschil bedraagt er amper 8 meter. De Schelde kronkelde met talrijke meanders door de alluviale vallei en veroorzaakte jaarlijkse overstromingen. Door het aanleggen van dijken (onder meer van de landdijk van Heurne naar Eke in 1785, waarop de Steenweg in Asper aangelegd is) en rechttrekken van de rivier onder meer in 1919-1922 waarbij ook de sluis van Asper gebouwd werd, werd hieraan verholpen. De oude dorpskern met kerk werd ingeplant op de gunstig gelegen, hogere en drogere dekzanden die gemakkelijk te bewerken waren en toch op een geringe afstand van de Schelde gelegen waren. Gezien de schrale zandgronden bestond de bebouwing oorspronkelijk slechts uit kleine hoeven, ingeplant langs een grillig stratenpatroon en op de meest droge gronden. In de loop van de 19de eeuw ontwikkelde zich een nieuwe woonkern bij het station Gavere-Asper in het noorden van de gemeente (ten noorden van het plangebied), op de spoorlijn Gent-Oudenaarde die sinds 1857 de gemeente in noord-zuid richting doorkruist. Ook de expresweg Gent-Oudenaarde in het westen oefende een aantrekkingskracht uit voor inplanting van nieuwe wijken onder meer in de Walhoek en Sint-Janswijk.

Meer concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. Op de Villaretkaart (1745-1748) wordt een molen gesitueerd ter hoogte van het terrein, op de Ferrariskaart uit ca. 1777 en de kaarten uit het midden van de 19de eeuw is meer detail te zien: deze molen bevindt zich net ten noorden van het plangebied, het terrein zelf is in de 18de eeuw nog in gebruik als landbouwgrond. Op de Ferrariskaart staat de molen aangeduid als Moulin Overbeke. Op de Atlas der Buurtwegen wordt de omgeving aangeduid als Overbeke. In het noorden van het plangebied is een gebouw weergegeven, mogelijk is dit één van de gebouwen die recent zijn afgebroken. Zou dit eventueel de oorspronkelijke molenaarswoning geweest zijn? Deze molen, de Overbeke- of Warandemolen, was een houten korenwindmolen die voor 1745 werd gebouwd en in 1930 werd gesloopt. Na de afbraak werd de molen vervangen door een maalderij, die in 1972 werd stopgezet.[7] De nu in onbruik geraakte en onzichtbare buurtweg wordt duidelijk afgebeeld op de 19de-eeuwse kaarten en leidde vanaf de Kapellestraat naar de molen. In de loop van de 20ste eeuw breidt het gebouwenbestand op het terrein uit, reeds op de luchtfoto van 1971 lijken alle recent gesloopte gebouwen reeds aanwezig. Hoewel er vanaf de 19de eeuw bebouwing aanwezig was op het terrein, die later werd uitgebreid, zal deze geen grote verstoring van de bodem hebben veroorzaakt.

[6] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14204

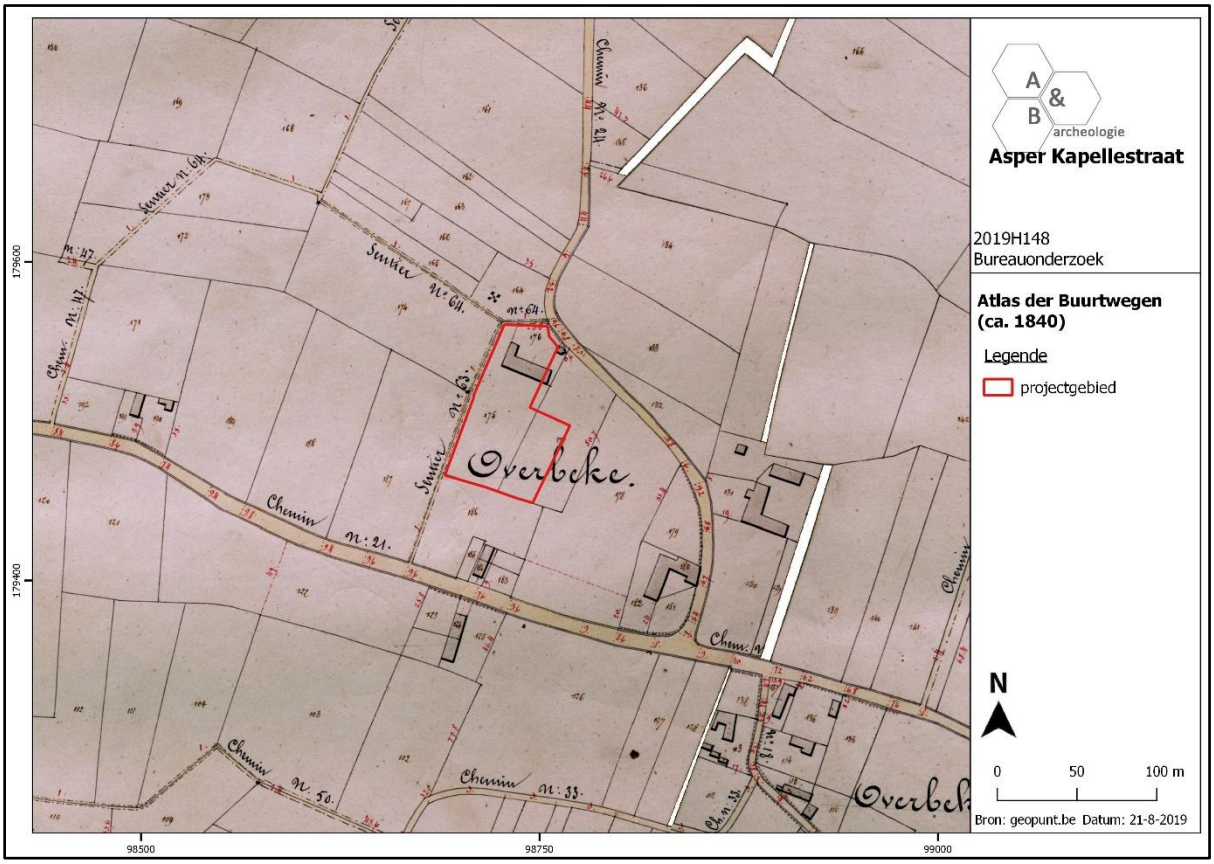
[7] http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=2390

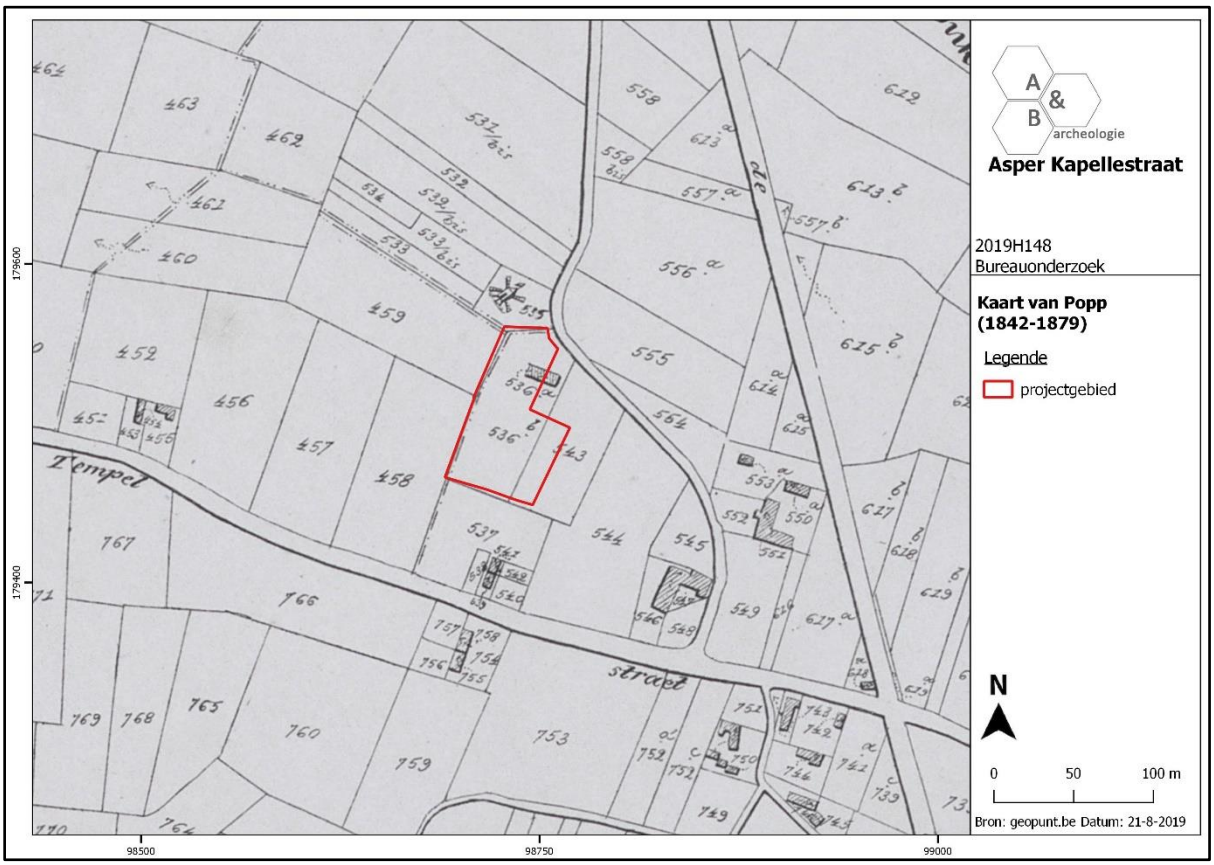
Figuur 16 Benaderende situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).

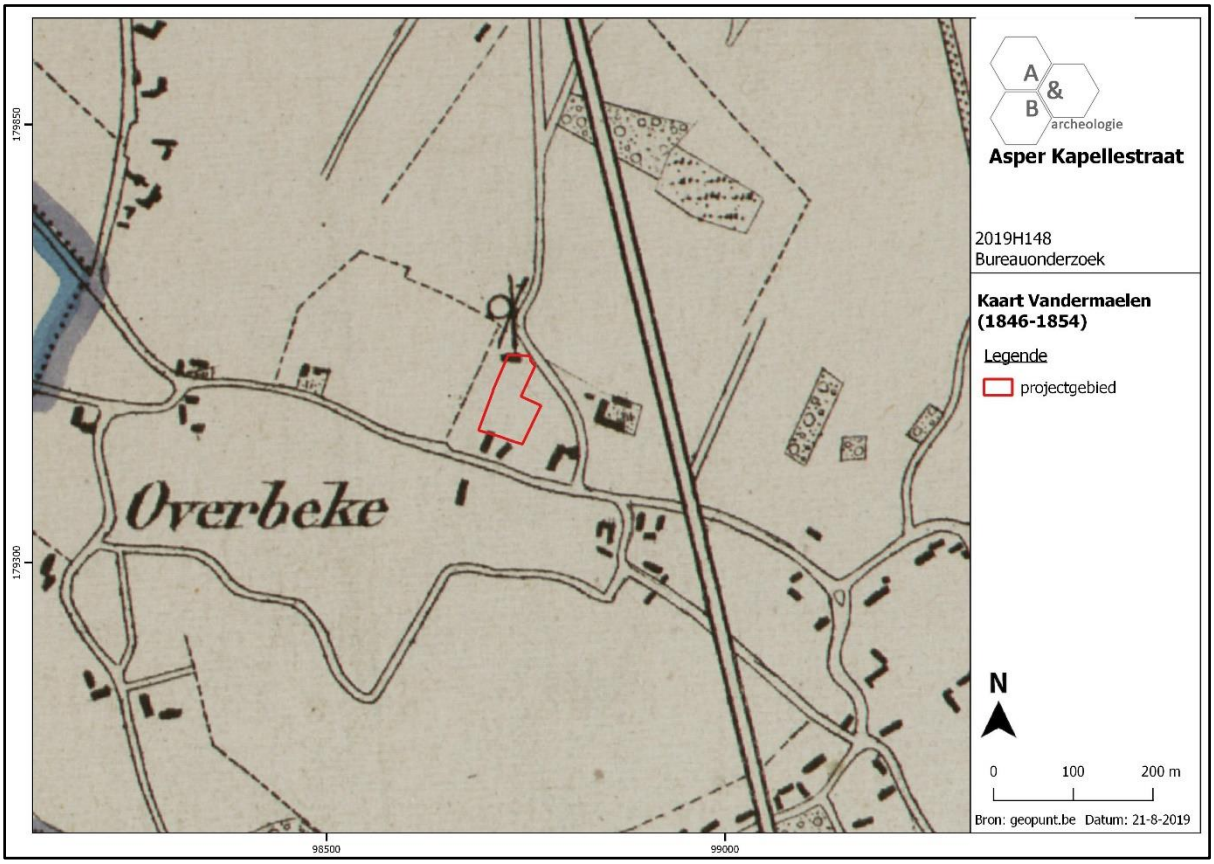
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

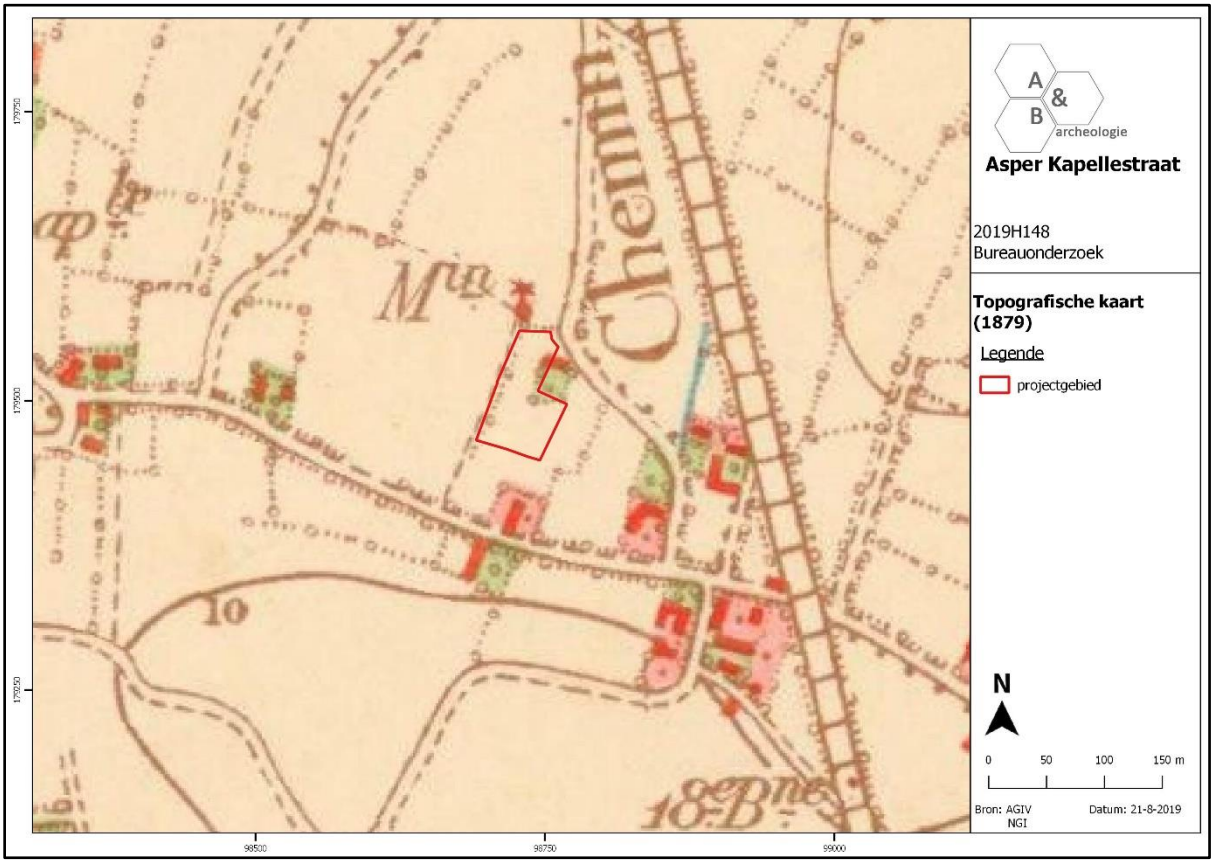
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

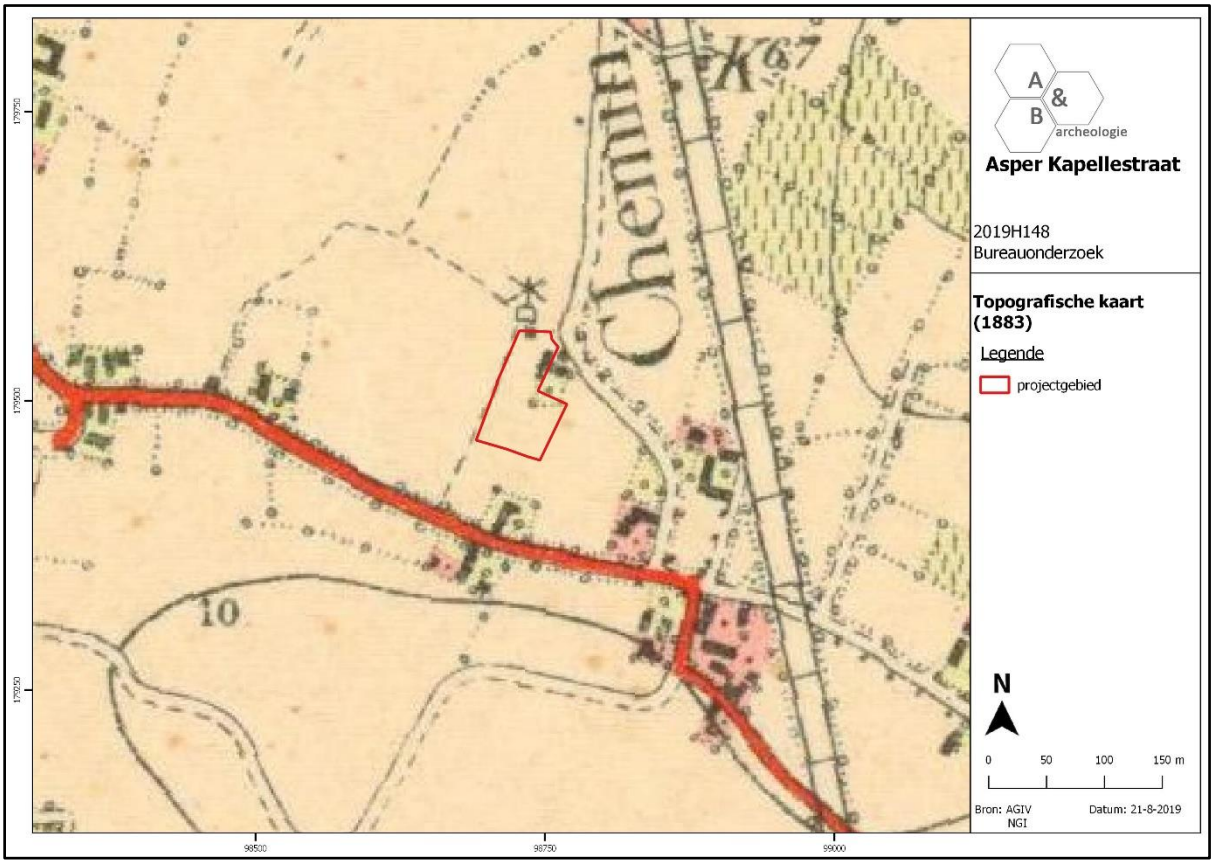
Figuur 19 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

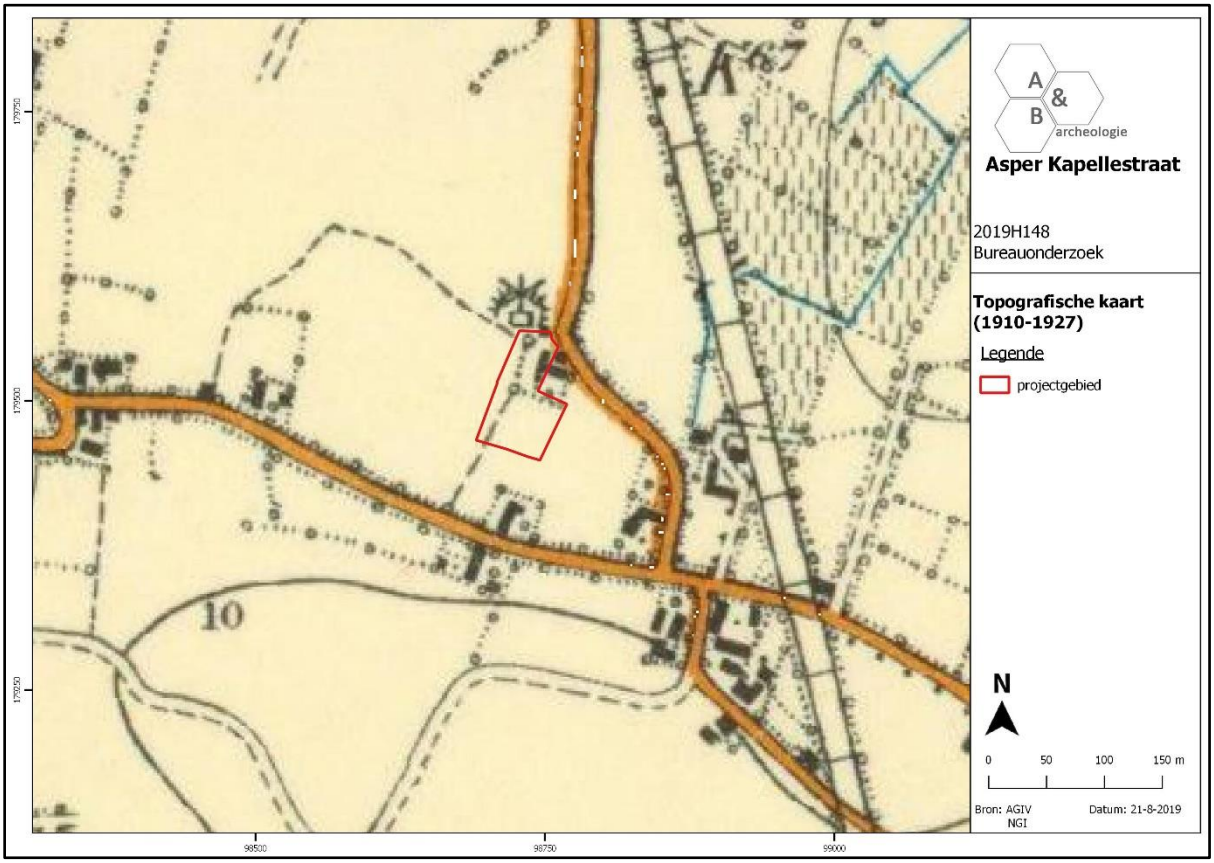
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

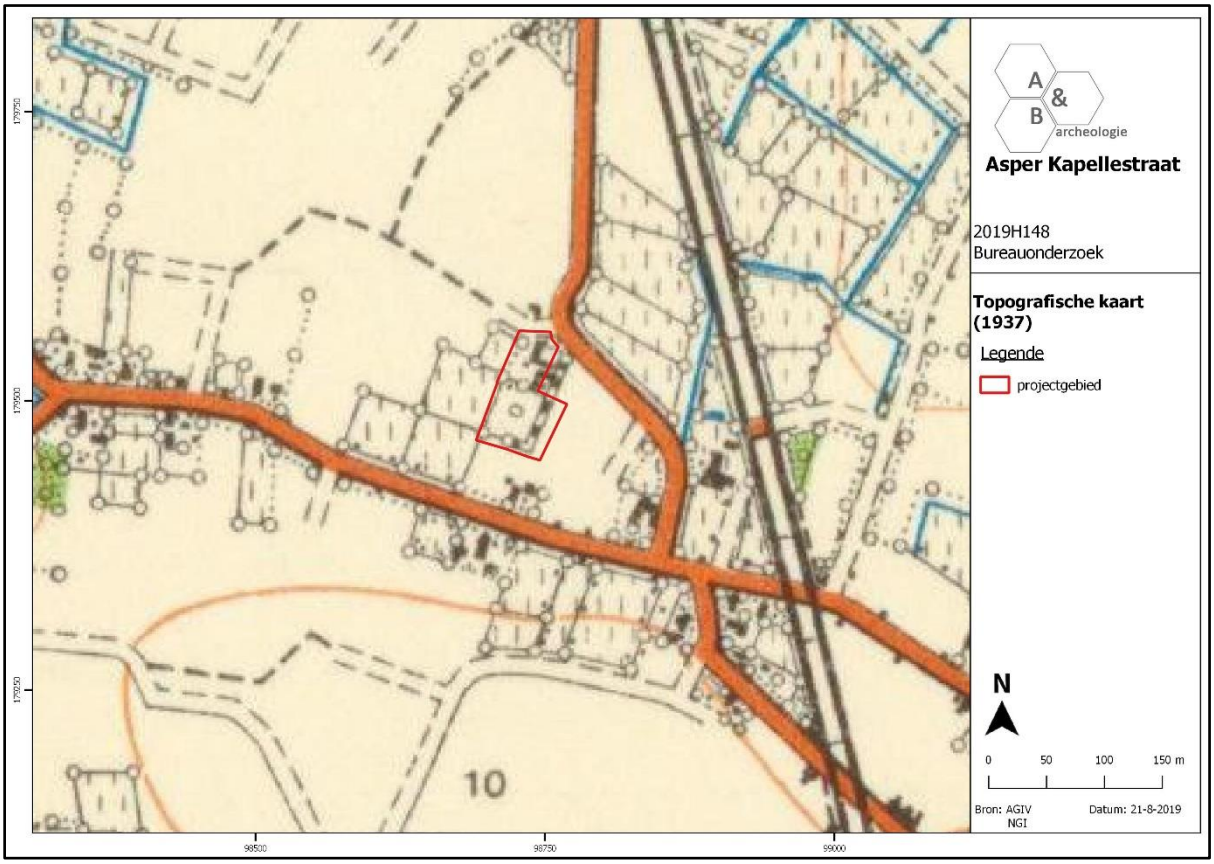
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 (bron: cartesius.be en NGI).

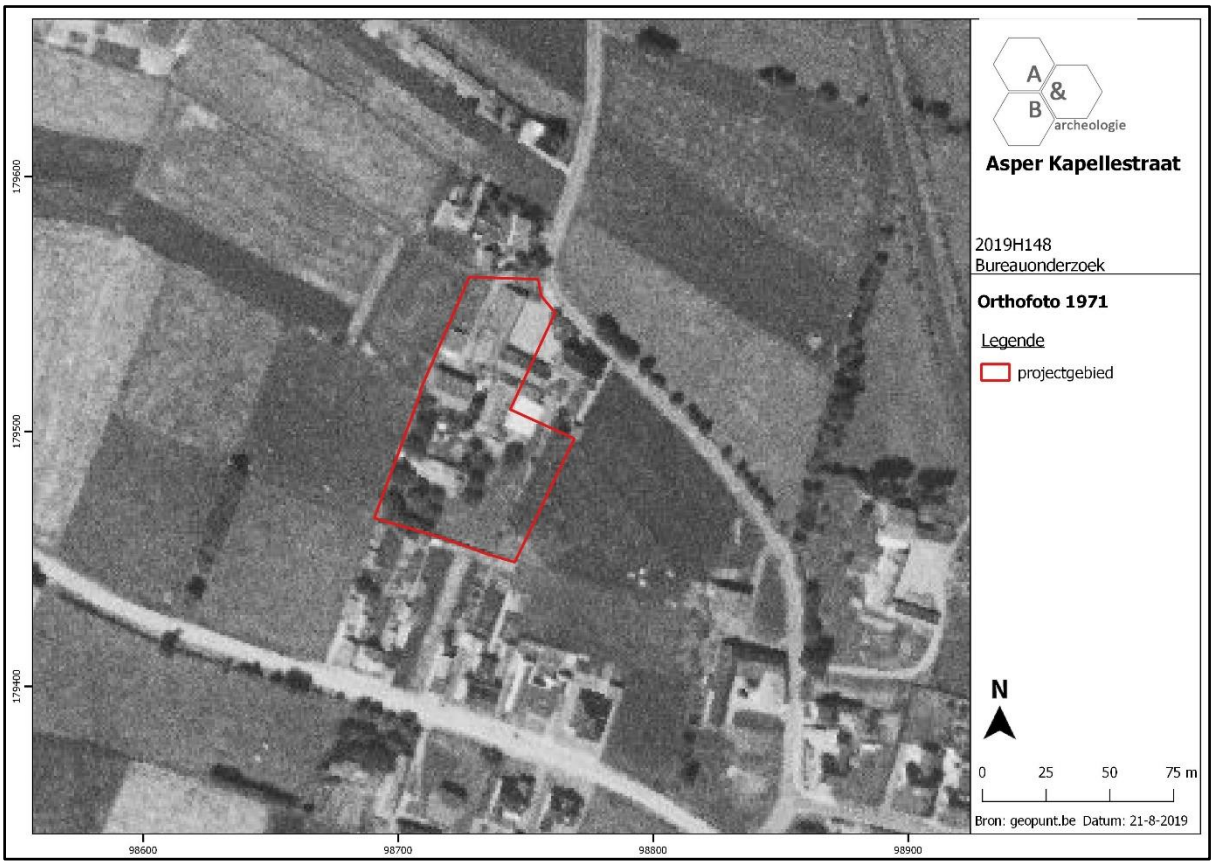
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).

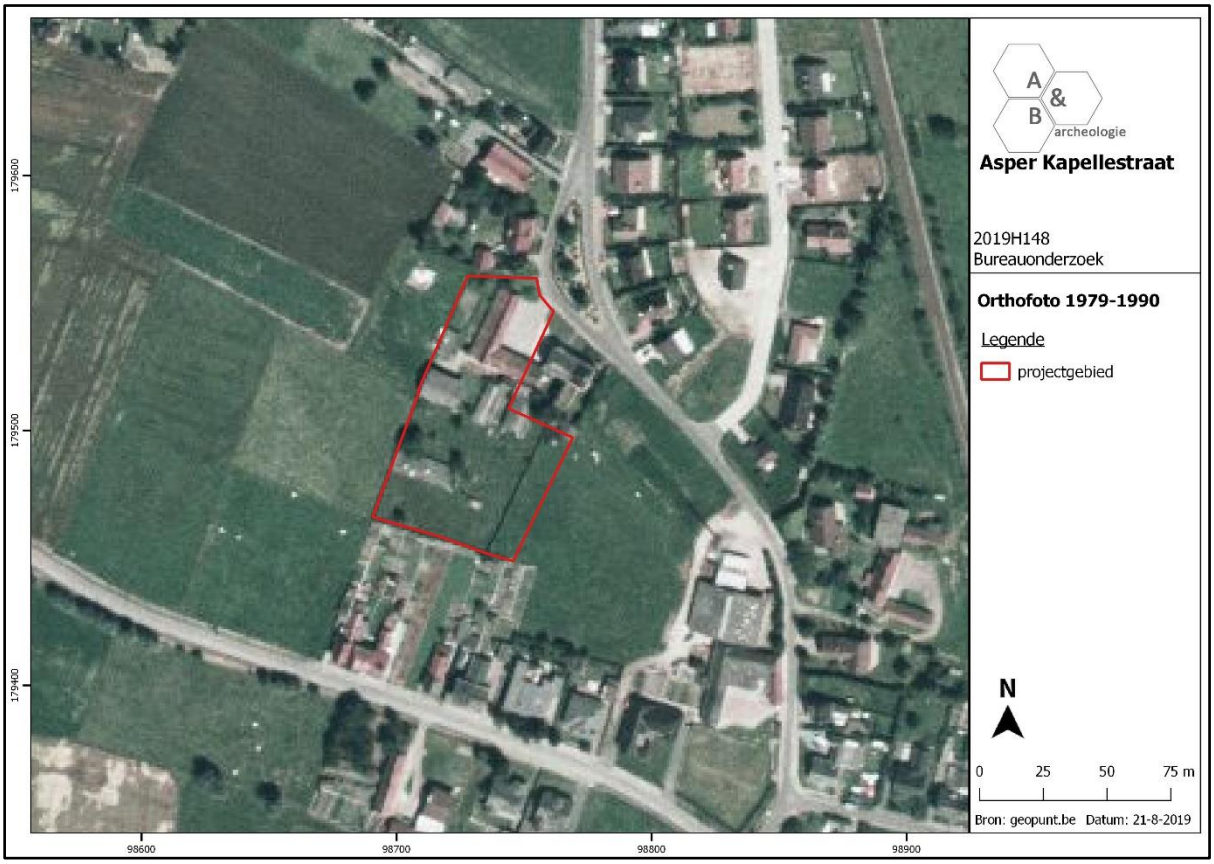
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1927 (bron: cartesius.be en NGI).

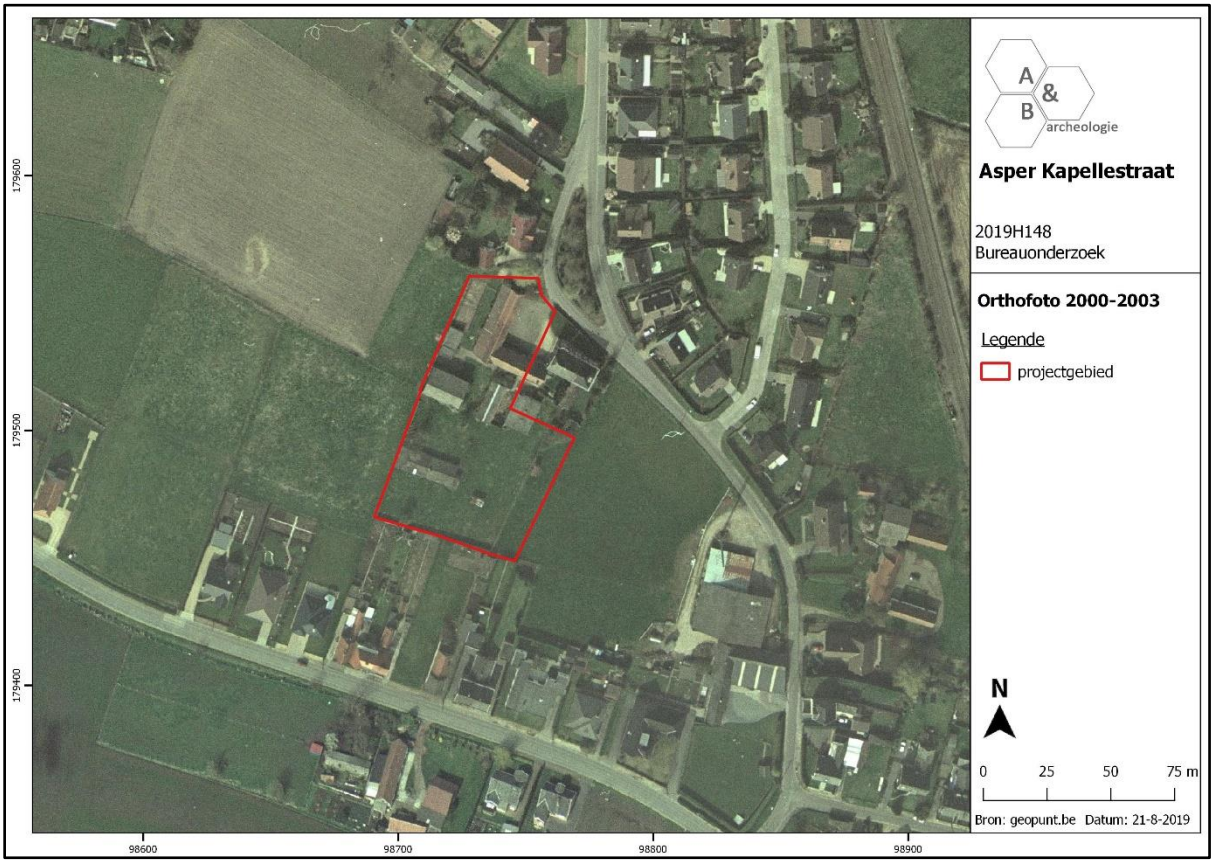
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1937 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

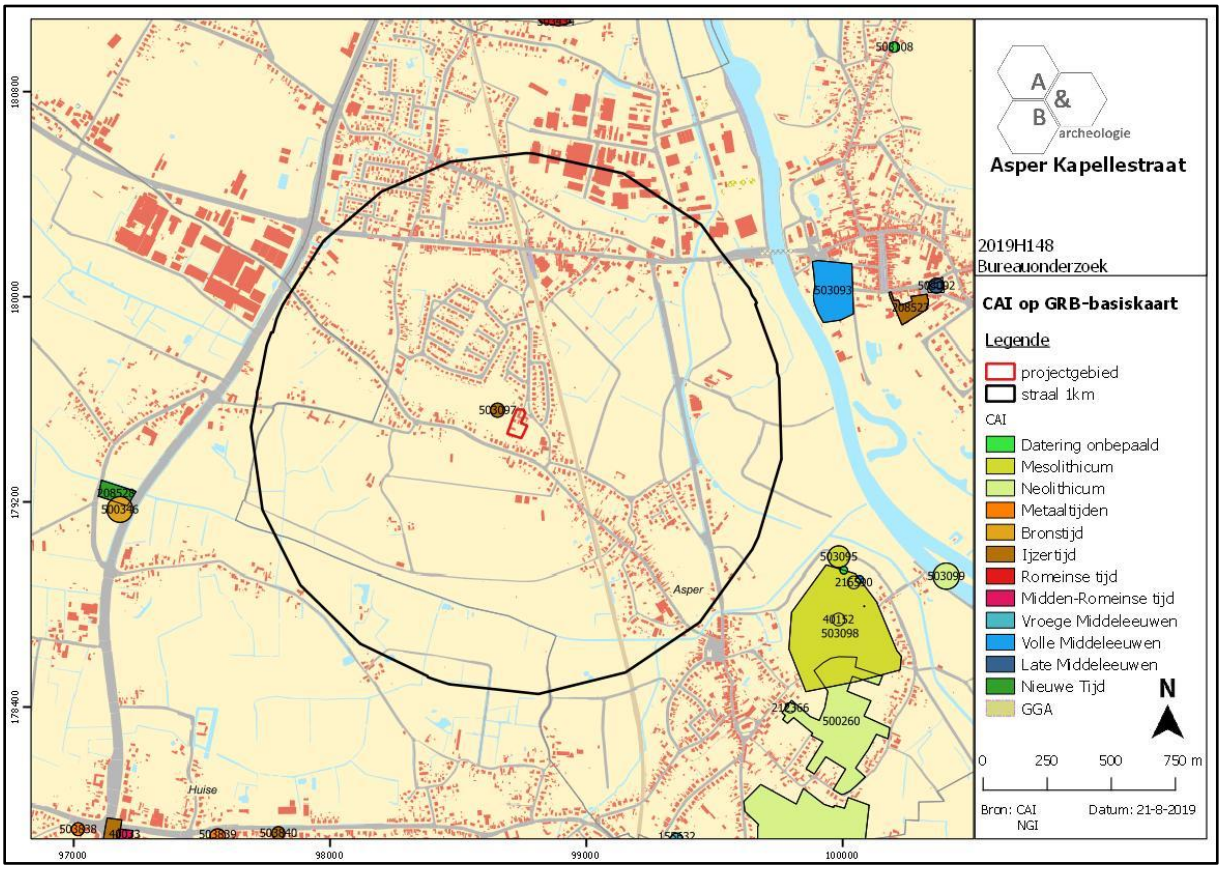

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving ten noorden van de dorpskern amper archeologische sites aangeduid. Er wordt slechts 1 site weergegeven, echter wel net ten westen van het plangebied. Op deze landbouwgronden (CAI Locatie 503097) werd bij een veldprospectie in de jaren 1980 een tiental fragmenten van protohistorisch handgevormd aardewerk aangetroffen, te dateren in de ijzertijd. Mogelijk uit dezelfde periode dateren 2 ringvormige sporen (diameter 30 en 15m) die werden opgemerkt op een luchtfoto.

Tussen de dorpskern en de Schelde werd in de jaren 1980 een belangrijke meerperiodesite opgegraven, die menselijke bewoning blootlegde uit het laat-neolithicum en de vroege bronstijd, de Romeinse periode (o.a. grafveld uit de midden-Romeinse tijd) en de vroege middeleeuwen (Merovingisch grafveld). Deze site is echter veraf gelegen van het plangebied, dicht bij de Schelde in een omgeving met andere landschappelijke kenmerken.

Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied bevindt zich op ruime afstand ten noordwesten van het dorpskern. In de 18de eeuw was het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. In 1745 is net ten noorden van het terrein reeds een molen aanwezig, de Overbeke- of Warandemolen die in 1930 werd gesloopt. In het midden van de 19de eeuw wordt een gebouw afgebeeld in het noorden van het plangebied, dit gebouwenbestand werd in de 20ste eeuw uitgebreid en recent afgebroken. Deze gebouwen zullen geen grote verstoring van de bodem hebben veroorzaakt.

- De omgeving van het plangebied is archeologisch zo goed als ongekend, net ten westen van het terrein werden bij een veldprospectie wel een aantal aardewerken artefacten uit de ijzertijd aangetroffen. Op ditzelfde terrein zouden op basis van een luchtfoto ook 2 circulaire structuren uit de ijzertijd verwacht worden. De ligging van het plangebied, op de hoge, zandige koutergronden buiten de Scheldevallei, kunnen een interessante locatie geweest zijn voor menselijke aanwezigheid in het verleden. Bodemkundig is er op het terrein een matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont aanwezig. In situ bewaring van steentijd artefactensites worden niet verwacht op het terrein, deze worden eerder verwacht in de Scheldevallei. De aanwezigheid van sites met grondsporen is echter niet onrealistisch. Het kan daarbij gaan om sporen van het neolithicum tot de nieuwe tijden, met misschien een iets hogere kans op sporen uit de metaaltijden. Er hebben geen gekende grootschalige en diepgaande verstoringen plaatsgevonden op het plangebied, waardoor kan verondersteld worden dat eventueel aanwezige archeologische sites met grondsporen een goede bewaring zullen hebben.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het plangebied wordt verkaveld in 13 bouwloten die komen te liggen langs een nieuwe, T-vormige wegenis die aansluit op de Kapellestraat. Langsheen deze wegenis worden enkele kleine groenzones en wadi's voorzien. De bouwloten bestaan uit een zone voor de woningen, een voor- en achtertuin en een zone voor een carport opzij van de woning. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, de wadi en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen, omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de regio ten noordwesten van de dorpskern, waar nog geen

gravend archeologisch onderzoek is verricht en er nauwelijks archeologische informatie voorhanden is. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de verkaveling pas ontwikkeld wordt onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. De bodemopbouw van het plangebied is gekend via de bodemkaart en kan meer in detail in kaart worden gebracht bij proefsleuvenonderzoek. Daarnaast is er geen verhoogde kans op het aantreffen van in situ bewaarde steentijd artefactensites.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een

metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied bevindt zich op ruime afstand ten noordwesten van het dorpskern. In de 18de eeuw was het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. In 1745 is net ten noorden van het terrein reeds een molen aanwezig, de Overbeke- of Warandemolen die in 1930 werd gesloopt. In het midden van de 19de eeuw wordt een gebouw afgebeeld in het noorden van het plangebied, dit gebouwenbestand werd in de 20ste eeuw uitgebreid en recent afgebroken. Deze gebouwen zullen geen grote verstoring van de bodem hebben veroorzaakt. De omgeving van het plangebied is archeologisch zo goed als ongekend, net ten westen van het terrein werden bij een veldprospectie wel een aantal aardewerken artefacten uit de ijzertijd aangetroffen. Op ditzelfde terrein zouden op basis van een luchtfoto ook 2 circulaire structuren uit de ijzertijd verwacht worden.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Zie hierboven.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het plangebied wordt verkaveld in 13 bouwloten die komen te liggen langs een nieuwe, T-vormige wegenis die aansluit op de Kapellestraat. Langsheen deze wegenis worden enkele kleine groenzones en wadi's voorzien. De bouwloten bestaan uit een zone voor de woningen, een voor- en achtertuin en een zone voor een carport opzij van de woning. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, de wadi en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen, omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site met grondsporen is echter niet uit te sluiten.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden op het plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel

van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Asper Kapellestraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 5109m² groot, heeft een brede L-vorm en is noordnoordoost-zuidzuidwest georiënteerd. Het terrein is braakliggend grasland, in de noordoostelijke hoek is een kleine gekasseide zone aanwezig. Langsheen de noordgrens loopt een onbruik geraakte en niet meer zichtbare buurtweg van 1m breed. Tot voor kort stonden er nog diverse losse hoevegebouwen (schuren, stallen) op het plangebied, deze zijn recent afgebroken. Deze gebouwen behoorden tot de woning Kapellestraat 62; deze woning zelf blijft behouden en maakt geen deel uit van het plangebied.

Het plangebied bevindt zich op ruime afstand ten noordwesten van het dorpskern. In de 18de eeuw was het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. In 1745 is net ten noorden van het terrein reeds een molen aanwezig, de Overbeke- of Warandemolen die in 1930 werd gesloopt. In het midden van de 19de eeuw wordt een gebouw afgebeeld in het noorden van het plangebied, dit gebouwenbestand werd in de 20ste eeuw uitgebreid en recent afgebroken. Deze gebouwen zullen geen grote verstoring van de bodem hebben veroorzaakt. De omgeving van het plangebied is archeologisch zo goed als ongekend, net ten westen van het terrein werden bij een veldprospectie wel een aantal aardewerken artefacten uit de ijzertijd aangetroffen. Op ditzelfde terrein zouden op basis van een luchtfoto ook 2 circulaire structuren uit de ijzertijd verwacht worden. De ligging van het plangebied, op de hoge, zandige koutergronden buiten de Scheldevallei, kunnen een interessante locatie geweest zijn voor menselijke aanwezigheid in het verleden. Bodemkundig is er op het terrein een matig droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont aanwezig. In situ bewaring van steentijd artefactensites worden niet verwacht op het terrein, deze worden eerder verwacht in de Scheldevallei. De aanwezigheid van sites met grondsporen is echter niet onrealistisch. Het kan daarbij gaan om sporen van het neolithicum tot de nieuwe tijden, met misschien een iets hogere kans op sporen uit de metaaltijden. Er hebben geen gekende grootschalige en diepgaande verstoringen plaatsgevonden op het plangebied, waardoor kan verondersteld worden dat eventueel aanwezige archeologische sites met grondsporen een goede bewaring zullen hebben.

Het plangebied wordt verkaveld in 13 bouwloten die komen te liggen langs een nieuwe, T-vormige wegenis die aansluit op de Kapellestraat. Langsheen deze wegenis worden enkele kleine groenzones en wadi's voorzien. De bouwloten bestaan uit een zone voor de woningen, een voor- en achtertuin en een zone voor een carport opzij van de woning. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, de wadi en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen, omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de regio ten noordwesten van de dorpskern, waar nog geen gravend archeologisch onderzoek is verricht en er nauwelijks archeologische informatie voorhanden is. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de verkaveling pas ontwikkeld wordt onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- https://inventaris.onroerenderfgoed.be
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- http://www.geopunt.be/kaart
- http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/
- http://www.ngi.be/topomapviewer/
- http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=2390

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be)..... 7
Figuur 2 Uitsnede uit het plan bestaande toestand, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer). 8
Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan, het noorden ligt rechtsonder (bron: initiatiefnemer). 9
Figuur 4 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be en initiatiefnemer). 10
Figuur 5 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 11
Figuur 6 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 12
Figuur 7 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be). 12
Figuur 8 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... 13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be). 14
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be). 14
Figuur 11 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be). 15
Figuur 12 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV). 16
Figuur 13 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 16
Figuur 14 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 17
Figuur 15 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 17
Figuur 16 Benaderende situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be). 19
Figuur 17 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)..... 19
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be). 20
Figuur 19 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be). 20
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be). 21
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 (bron: cartesius.be en NGI). 21
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI). 22
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1927 (bron: cartesius.be en NGI). 22
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1937 (bron: cartesius.be en NGI). 23
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be)..... 23
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be). 24
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be). 24
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI). 25

Bijlage: Plan bestaande toestand, ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

GAVERE (ASPER) (KAPELLESTRAAT)

GAVERE 6° AFDELING ASPER SECTIE A

Totale oppervlakte ± 5109m²

7/N
537/R
537/S
541/G
458/D
458/E
459
543/R
543/L
543/M
543/P
WEILAND
536/T
536/S
535/H
532/02/D
BRAAKLIGGEND GRASLAND
MOESTUIN
ACHTERTUIN + GAZON
VOORTUIN + GAZON
VOORTUIN
KIPPENLOOP
BERGING
GARAGE + BERGING
AANBOUW
TEGELS
BET.
BETONDALLEN
BETON
HUIS NR.64
HUIS NR.62
HUIS NR.58
HUIS NR.56
afsl
LIGUSTRUMHAAG
GREPPEL (30cm)
BS (15cm)
RIJWEG IN ASFALT
ASFALT
KASSEIEN
ZIJTUIN
TOEGANG TOT GARAGE IN KEINKERS
ERFDIENSTBAARHEID VAN OVERGANG T.B.V. ACHTERGELEGEN PERCELEN (BREEDTE : 5.00m)
VOETWEG NR.64
WETTIGE BREEDTE : 1.0
(IN ONBRUIK EN NIET Z
REFERENTIEPEIL WATERPASSING : VLOERPAS HUIS NR.64 : 10.33m (HOOGTEMETING IN STELSEL T.A.W.)
MV : 9.37m
X : 7.88m Ø400mm
A : 7.88m Ø400mm
MV : 9.34m
X : 7.90m Ø400mm
A : 7.90m Ø400mm
MV : 9.35m
X : 7.87m Ø400mm
KAPELLESTRAAT

STUDIEBUREAU GOEN
STEDENBOUW - LANDMEETKUNDE - INFRASTRUCTUUR
Massemsesteenweg 1-3 B-9230 Wetteren
09/369.88.54 09/368.20.77
info@goen.be www.goen.be

SCHAAL : 1/500
DOSSIER : 2019/4721
DATUM : 09/05/2019

GAVERE (ASPER) (KAPELLESTRAAT)

GAVERE 6° AFDELING ASPER SECTIE A

Totale oppervlakte ± 5109m²

/N
537/R
537/S
541/G
458/D
458/E
459
536/T
543/R
543/L
543/P
WEILAND
543/M
536/S
535/H
532/02/D
afsl
BERGING
ACHTERTUIN + GAZON
MOESTUIN
GARAGE + BERGING
TEGELS
BET.
AANBOUW
BETONDALLEN
BETON
HUIS NR.64
HUIS NR.62
HUIS NR.58
VOORTUIN + GAZON
LIGUSTRUMHAAG
BS (15cm)
GREPPEL (30cm)
RIJWEG IN ASFALT
KAPELLESTRAAT
KIPPENLOOP
VOORTUIN
ZIJTUIN
TOEGANG TOT GARAGE IN KEINKERS

1	±447m²	-27.20-	12.00	8.25
2	±292m²	-27.15-	12.00	8.25
3	±271m²	-27.15-	12.00	8.25
4	±271m²	-27.15-	12.00	8.25
5	±306m²	-27.10-	12.00	8.25
6	±264m²	-23.95-	12.00	8.25
7	±293m²	-29.05-	12.00	8.25
8	±276m²	-24.40-	12.00	8.25
9	±254m²	-24.85-	12.00	8.25
10	±258m²	-25.30-	12.00	8.25
11	±271m²	-25.80-	12.00	8.25
12	±268m²		12.00	8.25
13	±310m²		12.00	9.90

VOETWEG NR.64
WETTIGE BREEDTE : 1.00m
(IN ONBRUIK EN NIET ZICHTBAAR)

STUDIEBUREAU GOENT
STEDENBOUW - LANDMEETKUNDE - INFRASTRUCTUUR
Massemsesteenweg 1-3 B-9230 Wetteren
☎ 09/369.88.54 🖷 09/368.20.77
✉ info@goen.be www.goen.be

SCHAAL : 1/500
DOSSIER : 2019/4721
DATUM : 09/05/2019